

CYNLLUN DATBLYGU LLEOL AR Y CYD GWYNEDD & YNYS MÔN (2011 – 2026)

ARCHWILIAD CYHOEDDUS:

Sesiwn gwrandawriad 6 – Yr Amgylchedd naturiol ac adeiledig

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Pwynt Gweithredu S6/PG1 – Cyffredinol

Mireinio geiriad polisïau i sicrhau cysondeb o ran disgrifio'r raddfa effaith, h.y. defnydd o 'arwyddocaol' neu beidio.

Ymateb y Cynghorau

Mewn perthynas â'r polisïau sy'n ymwneud gyda'r amgylchedd naturiol ac adeiledig, mae'r Cynghorau yn credu bod y mater yma yn berthnasol i bolisïau PS16 and AT4 yn unig ac yn cael eu hymdrin o dan Bwyntiau Gweithredu S6/PG5 and S6/PG10 yn ôl eu trefn.

Pwynt Gweithredu S6/PG2 – Paragraff 7.5.2

Cyflwyno Newid Materion sy'n Codi i gywiro brawddeg olaf paragraff 7.5.2 i nodi bod Ynys Môn i gyd wedi cael ei ddynodi gan UNESCO fel Geoparc.

Ymateb y Cynghorau

Wedi ystyried y mater ymhellach ystyrir y symud y frawddeg i'r rhan sydd yn ymwneud a chadwraeth tirwedd yn hytrach na'r rhan sy'n ymdrin gyda 'Cadwraeth Natur'. Hefyd ystyrir y dylid ychwanegu cyfeiriad er egluro beth ydi rhinweddau sydd yn arwain at dynodiad Geoparc. O'r herwydd dymunai'r Cynghorau cynnig y diwygiadau (trwy Newid Materion a Godir) fel y ganlyn:

7.5.2 **Cadwraeth Natur:** Mae rhywogaethau ..... ~~Mae rhan o Ynys Môn wedi'i ddynodi fel Geoparc.~~

7.5.4 **Cadwraeth Tirwedd:** Mae gan ardal y Cynllun dirwedd arbennig ac amrywiol, yn cynnwys Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Arfordir Môn ac Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Llŷn, hyd at ffiniau Parc Cenedlaethol Eryri. Yn ogystal â'r Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol, sydd wedi'u diogelu ar sail genedlaethol, mae gan ardal ehangach y Cynllun ddarnau o gefn gwlad sydd heb gael ei ddifetha ac sy'n arbennig yn lleol fel bod yn werth eu dynodi'n Ardaloedd Tirwedd Arbennig. Mae cymeriad a phrydferthwch y dirwedd yn gwella ansawdd bywyd y trigolion yn sylweddol, ac yn dod â buddion mawr, yn gymdeithasol ac o ran iechyd. Mae hefyd yn atyniad mawr i bobl sy'n dymuno ymweld â'r ardal, a thrwy hynny'n cyflawni rôl bwysig ar gyfer yr economi leol. **Yn ychwanegol, mae Ynys Môn gyfan wedi'i ddynodi gan UNESCO fel Geoparc Byd Eang (Geoparc Byd Eang GeoMôn) er mwyn cydnabod amrywiaeth daearegol arbennig yr ynys.**

Pwynt Gweithredu S6/PG3 – Paragraffau 7.5.7, 7.5.8 a Thabl 23

Cyflwyno Newid Materion sy'n Codi i:

- (i) ddisgrifio pwrpas a chynnwys Tabl 23 yn llawnach;
- (ii) gyfeirio at GeoParc Môn yn Nhabl 23, gan gynnwys manylion am y meini prawf a ddefnyddiwyd gan UNESCO i adnabod y parcio yma;
- (iii) ddisgrifio materion sy'n penderfynu arwyddocâd dynodiad lleol, cenedlaethol neu ryngwladol

Ymateb y Cynghorau (i)

~~7.5.7 Mae deddfwriaeth bresennol a pholisïau a chanllaw cynllunio cenedlaethol yn amlinellu datganiadau clir o bolisi rheoli datblygu cenedlaethol. Dylid cyfeirio atynt wrth ffurfio cynigion, a fyddent yn cael eu defnyddio'n lleol o fewn ardal y Cynllun gan y Cynghorau wrth ystyried ceisiadau cynllunio. O'r herwydd, ni fydd y rhain yn cael eu hailadrodd fel polisi ar wahân yn y Cynllun.~~

7.5.8 Mae Pennod 5 Canllawiau Cynllunio Cymru a NCT 5 yn gosod allan cyfarwyddyd a pholisïau rheolaeth datblygu cenedlaethol clir mewn perthynas â dynodiadau statudol, sy'n adlewyrchu'r pwysigrwydd amgylcheddol dynodiadau statudol rhyngwladol a chenedlaethol o'i gymharu gyda dynodiadau lleol statudol ac anstatudol. Mae'r Tabl 23 yn rhestru'r canlynol yn manylu'r holl ddynodiadau rhyngwladol a chenedlaethol statudol sy'n berthnasol i Ardal y Cynllun ac yn diffinio rhwymedigaeth y dynodiad. Er mai dynodiad anstatudol yw Geoparc GeoMôn, mae hefyd wedi ei gynnwys yn Nhabl 23 oherwydd ei ddynodiad gan UNESCO. Wrth baratoi a chysidro ceisiadau cynllunio fe ddylid ystyried PS16, PCYFF1 ynghyd a Pholisi Cynllunio Cymru ac NCT5. Mae'r ymagwedd yma yn darostwng pob cais cynllunio i gyfarwyddyd a pholisi cynllunio cenedlaethol diweddaraf yn osgoi ailadrodd diangen trwy'r Cynllun.

Ymateb y Cynghorau (ii)

<u>Geoparc Byd Eang</u>	<u>Dynodwyd gan UNESCO</u>	<u>Dim</u>	<ul style="list-style-type: none"> <u>Nid yw Geoparc Byd Eang UNESCO yn ddynodiad deddfwriaethol – er hynny dylid gwarchod y safleoedd treftadaeth geolegol diffiniedig o fewn Geoparc Byd Eang UNESCO o dan ddeddfwriaeth gynhenid, leol, rhanbarthol a chenedlaethol priodol. Nid yw statws Geoparc Byd Eang UNESCO yn golygu cyfyngiadau ar unrhyw weithgaredd economaidd o fewn eu ffiniau, lle mae'r gweithgaredd yna yn cydymffurfio gyda deddfwriaeth gynhenid, leol, rhanbarthol a/neu genedlaethol.</u>
-------------------------	----------------------------	------------	---

Pwynt Gweithredu S6/PG4 – Polisi AMG 1 & 7.5.11

Cyflwyno Newid Materion sy'n Codi i Bolisi AMG 1 a 7.5.11 i:

- beidio cyfeirio at "(un ai o fewn neu'n union du allan iddo) yn y Polisi;
- roi arweiniad am bryd allir bod angen roi ddisgrifio pryd fydd yn debygol bydd angen asesiad ardrawiad tirwedd a gweledol;
- egluro arwyddocâd y 'Datganiad o Werth Arwyddocâd' fel ystyriaeth cynllunio berthnasol a pha fath o dystiolaeth a ddisgwyllir i gefnogi cais cynllunio.

Ymateb y Cynghorau

POLISI AMG1: ARDALOEDD O DIRWEDD ARBENNIG

Wrth ystyried cynigion o fewn Ardaloedd Tirwedd Arbennig (ATA) fel yr adnabyddir ar y Mapiau Cynigion a rhestrir isod, bydd angen rhoi ystyriaeth briodol i raddfa a natur y datblygiad gan sicrhau na fyddai'n cael effaith andwyol ar y dirwedd. Ble'n bosib fe ddylai'r datblygiad cynnal neu ychwanegu tuag at nodweddion hanesyddol, gweledol, daearyddol, ecolegol a diwylliannol yr ATA.

Dylai cynigion rhoi sylw i'r ~~a bod yn gyson a'r~~ 'Datganiad o Werth ac Arwyddocâd' perthnasol pwrpasol sydd wedi ei baratoi.

Lle mae'n briodol rhesymol i gredu y gall cynigion arwain i ardrawiad andwyol arwyddocaol ar ATA (un ai o fewn neu'n union du allan iddo) bydd y Cyngor angen yn disgwy! Asesiad Ardrawiad Tirwedd a Gweledol er mwyn gallu ystyried ardrawiad y datblygiad ar yr ardal ddynodedig ymhellach.

Mewn amgylchiadau eithriadol, lle mae'n rhaid cael y datblygiad ac y gallai arwain i ardrawiad arwyddocaol ar y dirwedd, bydd rhaid darparu mesurau lliniaru a digolledu priodol."

~~"7.5.11 Ar gyfer pob ATA mae yna 'Ddatganiad o Werth Arwyddocâd' wedi ei baratoi. Dylid cyfeirio tuag at y datganiad wrth ystyried cynigion datblygu o fewn yr ATA. Er mwyn diffinio'r ATA newydd fe gynhaliwyd adolygiad o'r ATA blaenorol gan geisio sicrhau fod yna fodd cyfiawnhau'r warchodaeth arbennig (h.y. Adroddiad LUC 'Adolygiad o Ardaloedd Tirwedd Arbennig yng Ngwynedd a Môn'). Fel rhan o adroddiad LUC, mae 'Datganiad o Werth ac Arwyddocâd' wedi ei baratoi ar gyfer pob ATA, gan dynnu sylw i'r rhinweddau a'r nodweddion sy'n arwyddocaol i'r dynodiad. Bydd rhaid i cynigion datblygu ddangos bod ystyriaeth wedi cael ei roi i'r 'Datganiad o Werth ac Arwyddocâd' perthnasol. Lle'n berthnasol, dylai hyn fod yn elfen allweddol o wybodaeth gefnogol ar gyfer y cais cynllunio (e.e. Datganiad Dylunio a Mynediad neu unrhyw ddatganiad cynllunio arall) er mwyn dangos bod y cynnig wedi ei ddylunio i ddiddymu neu leihau unrhyw ardrawiad annerbyniol ar y rhinweddau hynny oedd yn sail i ddynodi'r ATA. Dylai manylder y wybodaeth a fydd ei angen fod yn gymesur â graddfa'r cynnig. Er enghraifft, gall Asesiad Ardrawiad Tirwedd a Gweledol fod yn angenrheidiol lle mae'r cynnig yn debygol o gael ardrawiad ar gyfanrwydd a~~

chynaliadwyedd dynodiad yr ATA, neu werthfawrogiad/canfyddiad y cyhoedd o unigrywiaeth a naws am le yn nhermau'r dirwedd. Mae'r Cynghorau yn cynnig gwasanaeth cyngor cyn cyflwyno cais cynllunio, a fydd yn rhoi arweiniad os fydd angen Asesiad Ardrowiad Tirwedd a Gweledol. Mae'n bosib archwilio adroddiad LUC 'Adolygiad o Ardaloedd Tirwedd Arbennig yng Ngwynedd a Môn' -y ddogfen sydd yn esbonio sut ddiffinnir yr ATA ynghyd a'r 'Datganiad o Werth Arwyddocâd' a'r safleoedd we Cyngor Sir Fôn (www.anglesey.gov.uk) a Chyngor Gwynedd (www.gwynedd.llyw.cym) trwy gais i'r Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd."

Pwynt Gweithredu S6/PG5 – PS 16, Maen Prawf 3 / AMG 4 / AMG5

Cyflwyno Newid Materion a godir i gryfhau geiriad yr maen prawf ynghyd a Pholisi AMG4 a AMG5.

Pwynt Gweithredu S6/PG1 – Cyffredinol

Mireinio geiriad polisiâu i sicrhau cysondeb o ran disgrifio'r raddfa effaith, h.y. defnydd o 'arwyddocaol' neu beidio.

Ymateb y Cynghorau

Er mwyn osgoi camddealltwriaeth rhwng y Cynllun a'r Map Cyfyngiadau, mae'r Cynghorau yn dymuno, mewn perthynas â safleoedd bywyd gwyllt, disodli 'heb ei asesu' gyda 'ymgeisiol', yn nodiant y Map Cyfyngiadau. Mewn ymateb i'r pwyntiau gweithredu dymunai'r Cynghorau cynnig y diwygiadau (trwy Newid Materion a Godir) fel y ganlyn:

POLISI STRATEGOL PS16: GWARDHOD A GWELLA'R AMGYLCHEDD NATURIOL

Bydd y Cynghorau'n rheoli datblygiad er mwyn gwarchod a **neu** gwella amgylchedd naturiol, cefn gwlad ac arfordir arbennig ardal y Cynllun a gwrthodir cynigion a fydd yn cael effaith **syllweddol** andwyol arnynt **am ydych chi oni bai bod yr angen neu'r bendithion y datblygiad yn y lleoliad yna yn amlwg gorbwyso gwerth y safle neu'r ardal a pholisi gwarchodaeth cenedlaethol ar gyfer y safle a'r ardal dan sylw.** Bydd yr Awdurdodau Cynllunio'n ystyried caniatáu cais byddant yn gwneud yn siŵr ei fod yn:

1. Diogelu cynefinoedd a rhywogaethau, daeareg, hanes, yr arfordir a thirweddau ardal y Cynllun;
2. Gwarchod a **neu** gwella safleoedd o bwysigrwydd rhyngwladol, cenedlaethol, rhanbarthol a lleol a ble'n berthnasol eu gosodiad yn unol â Pholisi Cenedlaethol;
3. Rhoi sylw **priodol** i arwyddocâd cymharol y dynodiadau **rhyngwladol, cenedlaethol a lleol** wrth ystyried y pwysau i roi ar fuddiannau cydnabyddedig yn unol â Pholisi Cenedlaethol, **er mwyn sicrhau bod unrhyw cyfrifoldebau ac ymrwymïadau rhyngwladol neu cenedlaethol yn cael eu cwrdd yn llawn**;
4. Gwarchod a **neu** gwella bioamrywiaeth o fewn ardal y Cynllun a gwella a/neu adfer rhwydwaith cynefinoedd naturiol yn unol â'r Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol yn unol â Pholisi Amg 4;

5. Gwarchod **a neu** gwella bioamrywiaeth drwy rwydwaith o isadeiledd gwyrdd/ glas;
6. Diogelu rhywogaethau sydd wedi'u gwarchod yn rhyngwladol, cenedlaethol ac yn lleol;
7. Gwarchod, parchu, cadw neu wella cymeriad a hynodrwydd lleol yr Ardaloedd Cymeriad Tirwedd (yn unol â Pholisi AMG2) ac Ardal Cymeriad y Morlun (yn unol â Pholisi AMG3).
8. Gwarchod, parchu, cadw neu wella coed, gwrychoedd, coetiroedd o werth gweledol, ecolegol, hanesyddol, diwylliannol a mwynderol.

POLISI AMG4: CADWRAETH BIOAMRYWIAETH LEOL

Dylai cynigion warchod a, ble'n briodol, gwella bioamrywiaeth sydd wedi cael ei hadnabod fel bod yn bwysig i'r ardal leol trwy:

- a. Osgoi ardrawiad niweidiol sylweddol trwy leoli datblygiad sensitif;
- b. Ystyried cyfleon i greu, gwella a rheoli cynefinoedd bywyd gwyllt a thirwedd naturiol gan gynnwys coridorau bywyd gwyllt, cherrig sarn, coed, gwrychoedd, coedlannau a chyrsgiau dŵr.

Gwrthodir cynigion sy'n effeithio ar safleoedd o bwysigrwydd bioamrywiaeth leol oni bai gellir cydymffurfio gyda'r meini prawf canlynol i gyd:-

1. Sicrhau Nad oes yno safle amgen arall ar gyfer y datblygiad.
2. Sicrhau fod y datblygiad wedi ei leoli'n briodol, gan osgoi lleoliadau sydd o bwysigrwydd bioamrywiaeth rhyngwladol, genedlaethol a lleol.
2. Bod yr angen am y datblygiad yn gorbwyso pwysigrwydd y safle i gadwraeth natur lleol.
3. Bod mesurau lliniaru neu ddigolledu priodol yn cael eu cynnwys fel rhan o'r cynnig.
3. Darparu mesurau er mwyn lliniaru effaith andwyol posib.
4. Gwarchod a chyfoethogi'r nodweddion cadwraeth natur.
5. Creu, gwella a rheoli cynefinoedd bywyd gwyllt a thirwedd naturiol gan gynnwys coridorau bywyd gwyllt a cherrig sarn.
6. Cyfrannu tuag at wireddu'r targedau a osodwyd yn y Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Leol.

Ble'n angenrheidiol dylid cynnwys gyda'r cais cynllunio Asesiad Ecolegol sydd yn nodi'r materion bioamrywiaeth **lleol** berthnasol.

~~Pan na all datblygiad warchod a gwella bioamrywiaeth a ble fo'r angen am y datblygiad yn gorbwyso pwysigrwydd y safle i gadwraeth natur dylid dangos yn glir nad oes lleoliad arall priodol ar gael a bod mesurau lliniaru neu ddigolledu priodol mewn lle.~~

Eglurhad:

7.5.19 Mae Adran 40 o'r Ddeddf yr Amgylchedd Naturiol a Chymunedau Gwledig 2006 ("Deddf NERC") yn rhoi dyletswydd ar bob awdurdod cyhoeddus i

ystyried y dasg o warchod bioamrywiaeth, cyn belled ag y bo hynny'n gyson ag ymarfer y swyddogaethau hynny'n briodol.

7.5.20 Nod y polisi hwn yw sicrhau gwarchodaeth a gwelliannau i fioamrywiaeth leol. Yn benodol bydd y polisi hwn yn fodd o warchod y rhywogaethau a'r cynefinoedd hynny sydd wedi cael eu hadnabod o fewn Cynlluniau Gweithredu Bioamrywiaeth Leol Gwynedd a Môn. **Bydd y polisi yma yn rhoi gwarchodaeth i'r rhywogaethau a'r cynefinoedd cydnabyddiedig nad ydynt wedi eu lleoli ar unai safleoedd dynodedig rhyngwladol neu cenedlaethol (e.e. SoDdGA, Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol) neu safleoedd dynodedig lleol (e.e. Gwarchodfeydd Natur Lleol, Safleoedd Bywyd Gwyllt).**

~~7.5.20 Mae Adran 40 o'r Ddeddf yr Amgylchedd Naturiol a Chymunedau Gwledig 2006 ("Deddf NERC") yn rhoi dyletswydd ar bob awdurdod cyhoeddus i ystyried y dasg o warchod bioamrywiaeth, cyn belled ag y bo hynny'n gyson ag ymarfer y swyddogaethau hynny'n briodol.~~

POLISI AMG5: GWARCHOD SAFLEOEDD O ARWYDDOCÂD RHANBARTHOL NEU LEOL

Gwrthodir cynigion fyddai'n debygol o achosi niwed arwyddocaol uniongyrchol neu anuniongyrchol i Warchodfa Natur Lleol (GNLI), Safleoedd Bywyd Gwyllt (SBG) neu safleoedd daearegol/geomorfffaidd pwysig rhanbarthol (RIGS), oni bai fod modd profi fod yna angen gorbwysol cymdeithasol, amgylcheddol a/neu economaidd ar gyfer y datblygiad, ac nad oes yna safle arall addas a fyddai'n osgoi cael effaith andwyol ar safleoedd o werth cadwraeth natur **lleol a neu** phwysigrwydd daearegol lleol.

Pan ganiateir datblygiad, bydd angen sicrhau fod yna fesurau lliniaru priodol mewn lle. Fe fydd yn bosib defnyddio amodau a/neu rwymedigaethau cynllunio er mwyn diogelu gwerth bioamrywiaeth a daearegol y safle.

Eglurhad:

7.5.24 Gall Gwarchodfa Natur Lleol, Safleoedd Bywyd Gwyllt¹ a Safle Daearegol/Geomorfffaidd Pwysig Rhanbarthol gynnwys amrywiaeth o rinweddau

---

Mae'r term 'Safle Bywyd Gwyllt yn cael ei ddefnyddio gan y Cynghorau i gynnwys y safleoedd hynny sy'n cael eu cyfeirio'r Polisi Cynllunio Cymru fel Safleoedd o Ddiddordeb o ran Cadwraeth Natur (SINCs). Mae Map Cyfyngiadau yn cynnwys 'Safleoedd Bywyd Gwyllt' a safleoedd bywyd gwyllt 'Ymgeisiol'. Mae'r diwethaf yn cyfeirio at safle sydd wedi ei gydnabod trwy arolwg pen desg gychwynnol fel gyda'r potensial i fod yn haeddu cael eu hystyried, tra bod 'Safle Bywyd Gwyllt' yn cyfeirio at y safleoedd hynny sydd wedi eu cadarnhau yn dilyn arolwg ag asesiad manwl yn erbyn cyfres o feini prawf. Bydd y polisi yma yn berthnasol i Safleoedd Bywyd Gwyllt. Gan nad oes asesiad cyflawn o'r safleoedd bywyd gwyllt 'Ymgeisiol' eisoes wedi ei gynnal hyd yn hyn, bydd eu gwerth bioamrywiaeth yn cael ei arfarnu fesul safle pryd bydd cynigon

cadwraeth natur a nodweddion o werth daearegol gan gynnwys amrediad o gynefinoedd sydd yn cefnogi ystod o rywogaethau. **Mae lleoliad y safleoedd hyn wedi ei nodi ar Map Cyfyngiadau y Cynllun**

7.5.25 Disgwylir i geisiadau cynllunio sydd yn effeithio ar safleoedd **sydd wedi eu rhestru o dan y polisi yma** ~~o bwysigrwydd i gadwraeth natur leol~~ gynnwys Asesiad Ecolegol o'r safle. Bydd yn hanfodol i'r Asesiad gael ei gynnal gan unigolyn cymwys proffesiynol a chynnwys asesiad o unrhyw fesurau lliniaru posib. Bydd Canllawiau Cynllunio Atodol yn cael ei gyhoeddi i roi arweiniad ar y mater.

Pwynt Gweithredu S6/PG7 – Atodiad

Cyflwyno Newid Materion a Godir i gynnwys enwau'r Gwarchodfeydd Natur Leol, Safleoedd Bywyd Gwyllt, Geoparc Môn, a Safle Treftadaeth y Byd.

Ymateb y Cynghorau

Diwygio Atodiad 7 er cynnwys 'rhybudd iechyd' ar ddechrau'r Atodiad gan fod y wybodaeth yn gyfyngedig i amser penodol h.y. gall safleoedd newydd gael eu hychwanegu yn ystod cyfnod y Cynllun, neu i'r gwrthwyneb, gall monitro ac adolygiad o'r dynodiadau arwain at dynnu'r dynodiant.

Mewn ymateb i'r pwynt gweithredu mae'r Newid Materion a Godir hefyd yn cynnwys Rhestr o Warchodfeydd Natur Leol, Safleoedd Bywyd Gwyllt, Geoparc Môn, a Safle Treftadaeth y Byd.

Mae'r wybodaeth cyflwynir yn y tablau canlynol yn gywir [dyddiad mabwysiadu].

<u>Gwarchodfeydd Natur Leol</u>		
<u>Gwynedd</u>	<u>Môn</u>	
<ol style="list-style-type: none"> <u>Morfa Aber,</u> <u>Traeth Lafan,</u> <u>Morfa Madryn,</u> <u>Y Foryd,</u> <u>Parc Dudley,</u> <u>Lôn Cob Bach,</u> <u>Pen y Banc,</u> <u>Parc y Borth</u>	<ol style="list-style-type: none"> <u>The Dingle/ Nant y Pandy, Llangefni</u> <u>Llangoed Commons</u> <u>Cytir Mawr, Llandegfan</u> <u>Wylfa Head</u> <u>Aberlleiniog</u> <u>Coed Cynol, Menai Bridge</u>	

ddatblygu yn dod i law yn y lleoliadau hyn. Ni fydd Polisi AMG5 yn gymwys oni bai bod yr arolwg a'r asesiad manwl yn amlygu ei bod y cwrdd gyda'r meini ar gyfer dynodi perthnasol.

Safleoedd Bywyd Gwyllt ²

<u>Gwynedd</u>	154. <u>Coed Bryn Llwyd</u>	305. <u>Glan Tywyn</u>
1. <u>Nant Meillionydd</u>	155. <u>Bryn Llwyd</u>	306. <u>Coedydd Ystad Bodior</u>
2. <u>Coed Caerdydd</u>	156. <u>Gorphwysfa (Brewery Fields)</u>	307. <u>Craig Dinas</u>
3. <u>Mur-Serchog</u>	157. <u>Treborth Road Woodlands</u>	308. <u>Rhostir Ty'n Mynydd</u>
4. <u>Nyffryn Bella</u>	158. <u>Ty'n y Clwt</u>	309. <u>Tywyn Bryn-y-Bar</u>
5. <u>Pen-y-foel</u>	159. <u>Ysgol Faenol</u>	310. <u>Cae-Barcdy</u>
6. <u>Ty Engan</u>	160. <u>Railway cuttings (Treborth)</u>	311. <u>Arfordir Bwth Corwgl – Bae Trearddur</u>
7. <u>Plas yn Rhiw</u>	161. <u>Treborth Woods</u>	312. <u>Cors Trewilmot</u>
8. <u>Nanhoron</u>	162. <u>Treborth Botanic Gardens</u>	313. <u>Chwarel Morglawdd Caergybi</u>
9. <u>Tyn Lon</u>	163. <u>Goetra Isaf</u>	314. <u>Rhostir Mynydd Celyn</u>
10. <u>Abersoch, Borth Fawr</u>	164. <u>Bryniau-heulog</u>	315. <u>Cors Pont Hwfa</u>
11. <u>Bwlchtocyn</u>	165. <u>Mausoleum woodland and pasture</u>	316. <u>Gwely Brwyn Cliperau</u>
12. <u>Fach Farm</u>	166. <u>Vaynol Wood</u>	317. <u>Tywyn Gwyn/ Penial Dowyn</u>
13. <u>Rhandir mosaic</u>	167. <u>Vaynol Park woodlands and lake</u>	318. <u>Arfordir Penbryn yr Eglwys</u>
14. <u>Creiqir Goch</u>	168. <u>Ty-newydd</u>	319. <u>Arfordir Porth Nobla - Traeth Mawr</u>
15. <u>Dwylan Bellaf / Dwylan</u>	169. <u>Tyddyn-Heilyn</u>	320. <u>Coedydd Ystad Bodorgan</u>
16. <u>Craigfryn</u>	170. <u>Coed Nant y Garth</u>	321. <u>Gwely Cyrs Caergeiliog</u>
17. <u>Afon Soch (South West)</u>	171. <u>Coed Pont Ladi-wen</u>	322. <u>Cae Ifan</u>
18. <u>Afon Soch (South East)</u>	172. <u>Gwyndy</u>	323. <u>Tywyn Llyn/ Tywyn Fferam</u>
19. <u>Afgon Soch (North West)</u>	173. <u>Llanfair Wood & nearby copses</u>	324. <u>Tyn Morfa</u>
20. <u>Afon Soch (North East)</u>	174. <u>Cefn-Cynrig</u>	325. <u>Cors Ysgwydd</u>
21. <u>Pant Gwyn</u>	175. <u>Rhos-chwilog (North)</u>	326. <u>Cors Fferam-Bach</u>
22. <u>Macroes Mosaic (West)</u>	176. <u>Rhos-chwilog (South)</u>	327. <u>Tyddyn Harri</u>
23. <u>Macroes Mosaic (East)</u>	177. <u>Pont-rug</u>	328. <u>Cors Rhosbadrig</u>
24. <u>Penrhyn Du</u>	178. <u>Pen-yr-orsedd</u>	329. <u>Cors Tafarn-y-Grib</u>
25. <u>Gwinllan Olwen Bach</u>	179. <u>Afon Cadnant</u>	330. <u>Tywyn Trewan</u>
26. <u>Coed Creigiau-cathod</u>	180. <u>Lon-glai</u>	331. <u>Tyddyn Gwyn</u>
27. <u>Coed Dinam</u>	181. <u>Penrhyn Stud</u>	332. <u>Rhostir/ Pwll Caergeiliog</u>
28. <u>Wierglodd Garn / Rhos</u>	182. <u>Gallt-y-sil farm</u>	333. <u>Cors Plas</u>
29. <u>Cei Llydan</u>	183. <u>Waenfawr Road</u>	334. <u>Coed Carreglwyd</u>
30. <u>Trwyn-y-Fach / The Warren</u>	184. <u>Afon Seiont Mosaic (South)</u>	335. <u>Clwch Dernog</u>
31. <u>Coed Penrallt</u>	185. <u>Afon Seiont Mosaic (East)</u>	336. <u>Llyn Cors Goch</u>
32. <u>Morfa Nefyn</u>	186. <u>Maes-merddin</u>	337. <u>Coed Tre Iorwerth</u>
33. <u>Ty'n Pwll</u>	187. <u>Gwredog</u>	
	188. <u>Pen-y-groes</u>	
	189. <u>Pen y Castell</u>	
	190. <u>Craig y Pandy</u>	
	191. <u>Corbri</u>	

² Please note that the list of Wildlife Sites is correct at the date of adoption. To see if any sites have been added or removed from this list please visit Cofnod's webpage (i.e. the Local Biological Record Centre) <http://safleol.lrcwales.org.uk/>

34. Garn Boduan	192. Parc y Moch	338. Llyn Bwch
35. Western flank of Garn Boduan	193. Ymwloch Fawr	339. Cors Tre'r Ddol
36. Gors Tynrhos	194. Ymwloch Bach	340. Rhostir Mynydd Mechell
37. Coed Mynydd Mawr	195. Rhydd Rhos 1	341. Cors y Bol
38. Pyllau-Budron	196. Rhydd Rhos 2	342. Tir Lleidiog Mynydd y Garn
39. Nr.Tyddyn Cae	197. Coed y Chwarel	343. Cors Mynachdy
40. Coed Bachellyn	198. Coed Tan-yr-allt	344. Cors Bonw
41. Allt Ty Coch	199. Coed Allt-wen	345. Cors Cromlech
42. Coed Cefn Llanfair	200. Cefn Du	346. Afon Wygyr
43. Coed Bodgale	201. Bwlch-y-groed Quarry	347. Cors Cae Owen
44. Quarry Wood	202. East Talysarn Quarry	348. Tir Gwlyb Teilia Neuadd
45. Bodlende	203. Coed Cegin	349. Arfordir Trwyn y Buarth - Porth Wen
46. Bryn teg	204. Clwt y Bont	350. Tir Lleidiog Llanlleiana
47. Y Clawdd Mawr	205. Clwt y Bont (East)	351. Tir Lleidiog Ty Du
48. Mynydd Nefyn 2	206. Tyddyn-Ilwydyn	352. Mynydd y Garn
49. Mynydd Nefyn 1	207. Rhyddallt-bach	353. Trwyn Pencarreg
50. Mynydd Nefyn 4	208. Afon Beuno	354. Arfordir Mynydd y Wylfa - Trwyn Penrhyn
51. Bodeillas Quarry	209. Bodwyn	355. Tir Gwlyb Dwyran/ Afon Braint
52. Mynydd Nefyn 3	210. Lletty	356. Gwinllan y Gors
53. Cerniog Bach & Isaf	211. Ty'n-y-coed	357. Rhos y Llyn
54. Pont Penmaen	212. Croesywaen	358. Chwarel Llanidan
55. Pont Pensarn	213. Garreg-fawr Slate quarry	359. Bryn Rhedyn , Niwbwrch
56. Ffynnon Felin Bach	214. Cyrnant	360. Gwydryn
57. Gwynfryn	215. Coedydd Glyn Rhonwy	361. Cors Llynfaes
58. By Penlon Caernarfon	216. Glyn Rhonwy Quarries woodland mosaic	362. Llyn Frogwy
59. Marian-y-mor (Lon Cob Bach)	217. Glyn Rhonwy Quarries 1	363. Coed Henblas
60. Yr Ala, Pwllheli	218. Glyn Rhonwy Quarries 2	364. Dingle (Nant y Pandy)
61. Pont y Carreg-fechan	219. Glyn Rhonwy Quarries 3	365. Gorchudden Gylched
62. Pwllheli Harbour	220. Ty'n-y-mynydd	366. Fferam Parc
63. Coed Farchog	221. Y Fron Slate Quarries	367. Cytir Llangristiolus
64. Hafodlon	222. Moel Smytho	368. Cors Hendre Fawr
65. Glyddyn Mawr	223. Ty-newydd	369. Clegyrdy-bach/Neuadd Wen/Ty'n Beudy
66. Bryn Golau	224. Cerriglwydion	370. Cors Tregarnedd Fawr
67. Tyddyn Ronnen	225. Above Dinorwig	371. Tir Pori Talwrn
68. Covered Reservoir	226. Nr. Chwarel Fawr	372. Coed Cae Mawr
69. Nr. Bryn Llangedwydd	227. Dinorwic Slate Quarries	373. Tir Gwlyb Glan-y-gors / Ty'n-y-mynydd
70. Pont Hendre-garcin	228. Ty Mawr	374. Coed Bodafon-y-Glyn
71. Bryn-penrhyn	229. Pen-y-Bwlch	375. Maen Eryr
72. Pencraig (North)	230. Maes-y-coed woods	
73. Llwyn	231. Pen-y-bryn	
74. Llanarmon	232. Bronygarth Hospital	
75. Bryn Gwynt	233. Abergafren	
76. Plas Llanarmon	234. Cae Canol	
77. Gwinllan y Gromlech	235. Nursery Wood	
78. Llys Padrig	236. Carreg-goch	
79. Bryn Bachau Farm	237. Parc y Borth	
80. Gwinllan Cefn Rhosgyl	238. Gwernddwryd	
81. Rhos Gwag-y-noe	239. Glan Morfa Bach	
82. Chwilog Bach	240. Dyffryn Nantlle Slate Quarries (East)	
	241. Quarry below Marchlyn Bach	
	242. Holyhead Road	

83. Tyn Coed Uchaf	woodland	376. Mynydd Bodafon
84. Cefn Coed	243. Talhenbont Wood	377. Coed Cefn Du
85. Bryntirion	244. Coed Mawr	378. Cors Traeth Dulas
86. Llynnoedd Afonwen	245. Pebelig Graveyard	379. Rhostir Ponciau
87. Pen y Bryn	246. Bryn Coch	380. Cors Frigan
88. By Butlins	247. Dol Elidir	381. Coed Llisdulas
89. Pont Llwyn-gwyn	248. Llainwen Isaf	382. Llyn Llwyn-Crwn/ Sgarp Caerhos Lligwy
90. Pen-y-bryn	249. Coed Penmaen-mawr	383. Prysan/ Galchfaen/ Fagwyr Fawr
91. Drwsdeugoed	250. Waggoner's Covert	384. Chwarel Frigan
92. Abererch Station	251. Coed Tai-draw	385. Pont Lligwy
93. Pen Sarn	252. Coed Llannerch yr Eryr	386. Nant y Perfedd/ Traeth Lligwy
94. Below Cwmgward	253. Coed Craig Wenallt	387. Coedydd Plas Lligwy
95. Afon Llifon	254. North west of Ty isaf	388. Afon y Marchogion ac Ynys Isaf
96. Garth Darwen (West)	255. Coed Ty-nant	389. Caeau Brynteg
97. Garth Darwen (East)	256. Coed Craig-crogan	390. Tir Pori Traian
98. Dafarn Dudur	257. Coed Bryn Melyn	391. Caeau Capel Brynrefail
99. South of Coch y Rhwd	258. Wern Dywyll	392. Graigfryn
100. Afon Llyfni (North 1)	259. Caecano Mawr	393. Arfordir Porth Wen - Porth Llechog
101. Afon Llyfni (North 2)	260. Carreg Ddu	394. Porth Llechog
102. Afon Llyfni (South 1)	261. Cefn Trwsq	395. Llyn Llaethdy
103. South of Llenar Fawr	262. Ffestiniog Slate Quarry	396. Cors Tal-y-Dyffryn
104. Llanlyfni	263. Llyn Cwmorthin	397. Arfordir Llam Carw - Porthrychen
105. Butlins 1	264. Oakeley Square	398. Arfordir Point Lynas/ Freshwater Bay
106. Afon Wen	265. Mynydd Cymerau	399. Pyllau Pentrefelin/ Dyffryn Adda
107. Lon Penrallt	266. Ffridd Coed	400. Mynydd Parys
108. Lon Tan-y-Bryn	267. Tan-yr-allt	401. Mynydd Eilian
109. Tuhwnt-i'r-gors	268. Corris quarry	402. Arfordir Porthrychen - Porth Eilian
110. Bodlondeb Home Woods	269. Coed Braich Goch northwards	403. Coed Glanyrafon
111. Plas Brereton	270. Aber Corris	404. Llwyn Padoq/ Llwyn Bonc
112. Bont y Chrychddwr	271. Abercwmmeiddaw Quarry	405. Coed Moel y Don
113. Dol-wenith	272. Mynydd Cymerau Quarry	406. Coed yr Ardd
114. Brithdir-isaf	273. Coed Ty'n-y-pant	407. Coed Odyn Calch
115. Ty 'rallt Farm	274. Garregwen	408. Llwyn Chwarel- Goch
116. Rhos Broneifion	275. Afon Seiont, Caernarfon	409. Coed Bryncelli Ddu
117. Gell Farm	276. Glan-gynfi	410. Cors Bod-Ynys
118. Coed Mawr	277. Porth Penrhyn Mudflats	411. Coed Plas Gwyn
119. Coed Trefan (South)	278. Glan-y-don	412. Coed Ty Fry
120. Nr.Talysarn	279. Sports ground & Sewage works	413. Coed Braint/ Siglen/ Dyfnia
121. Below Ty'n-y-coed	280. Groeslon South	
122. Nant Stigallt	281. Above Bron Ogwen	
123. Below Talysarn	282. Henbarc	
124. Gwinllan Tyddyn	283. Bontuchaf	
125. Clogwyn Melyn	284. Gerlan	
126. Mynydd y Cilgwyn	285. Gwaun-y-gwiall (West)	
127. Nant-noddfa	286. Gwernydd	
128. Dyffryn Nantlle Slate Quarries (West)	287. Bryn Derwen	
129. Bryn Beddau	288. Coed Bryn Meurig	
130. Dolau Gwyn	289. Coed Glasgoed	
131. Pen-y-bryn quarries	290. Pen y Buarth	
132. Dyffryn Nantlle	291. Deiniol House	
133. Woodlands in Penrhyn Park 2	292. Coed Blaen-y-cae	

<p>134. <u>Penrhyn Bridge Swamp</u></p> <p>135. <u>Llandegai woodlands</u></p> <p>136. <u>Tal-y-bont woodlands</u></p> <p>137. <u>Felin Cochwillan to Talybont</u></p> <p>138. <u>Plas Maes-y-groes</u></p> <p>139. <u>Roman Camp</u></p> <p>140. <u>Nant Porth Farm copses</u></p> <p>141. <u>Penrhyn Arms Wood</u></p> <p>142. <u>Bangor Mountain</u></p> <p>143. <u>Golf course scrub & woodland</u></p> <p>144. <u>Lon Pobty</u></p> <p>145. <u>Llandegai Estate</u></p> <p>146. <u>Llandegai - Glasinfryn woodlands</u></p> <p>147. <u>Coed Lon Pobty</u></p> <p>148. <u>Glanadda Hill</u></p> <p>149. <u>Bryn Glas</u></p> <p>150. <u>Minffordd to Pant Caerhun</u></p> <p>151. <u>Cyttir Lane Woods</u></p> <p>152. <u>Perfeddgoed</u></p> <p>153. <u>Tair Ffynnon Uchaf</u></p>	<p>293. <u>Baron Hill</u></p> <p>294. <u>Glan y Gors</u></p> <p>295. <u>Llyn Pant Afon</u></p> <p>296. <u>Tan-y-coed</u></p> <p>297. <u>Glanffynnon</u></p> <p>298. <u>Rhos ddu</u></p> <p>299. <u>Clwt y Bont (West)</u></p> <p>300. <u>Clwt y Bont massif</u></p> <p>301. <u>Bron-y-foel</u></p> <p><u>Môn</u></p> <p>302. <u>Porth Diana i Arfordir Cefn y Borth a Rhos Ty'n y Mynydd</u></p> <p>303. <u>Pwll Porth Diana</u></p> <p>304. <u>Cors Cerrig-moelion</u></p>	<p>414. <u>Afon Nodwydd/ Traeth Coch</u></p> <p>415. <u>Bryn Hyrddin</u></p> <p>416. <u>Planhigfa Clyddyn</u></p> <p>417. <u>Coed Vivian/ Cors Wiber</u></p> <p>418. <u>Cors Durley Dene</u></p> <p>419. <u>Coed Plas Cadnant</u></p> <p>420. <u>Cytir Llandegfan</u></p> <p>421. <u>Coed Plas</u></p> <p>422. <u>Yr Orchudden Wastad</u></p> <p>423. <u>Llyn Pen-y-Parc</u></p> <p>424. <u>Coedydd Ystad Baron Hill</u></p> <p>425. <u>Ty'n y Berllan</u></p> <p>426. <u>Ty'n-y-mynydd/ Rhos/ Glan-yr-afon</u></p> <p>427. <u>Rhostir Bwlch</u></p> <p>428. <u>Cefn Llech</u></p> <p>429. <u>Cae Marl</u></p> <p>430. <u>Y Bonc</u></p> <p>431. <u>Coedlas Marian-glas</u></p> <p>432. <u>Cors y Bwlch</u></p> <p>433. <u>Cors Efail Newydd</u></p> <p>434. <u>Breeze Hill</u></p> <p>435. <u>Coed y Wern</u></p> <p>436. <u>Dingle Hafod-y-Rhug</u></p> <p>437. <u>Rhos Castell/ Bryn Offa</u></p> <p>438. <u>Parc Newydd</u></p> <p>439. <u>Tir Pori Hen Dy</u></p> <p>440. <u>Cae Tan Rallt Wen / Bwlch y Ffos</u></p> <p>441. <u>Arfordir Tan Dinas</u></p> <p>442. <u>Dolydd Lleiniog</u></p> <p>443. <u>Chwarel Flagstaff/ Chwarel Penmon</u></p> <p>444. <u>Chwarel Penhwnllys</u></p>
<u>Geoparc Byd Eang UNESCO</u>		
<u>Môn</u>		
1. <u>GeoMôn</u>		
<u>Safleoedd Treftadaeth y Byd UNESCO</u>		
<u>Gwynedd</u>	<u>Môn</u>	

1. Castell Caernarfon

2. Castell Beaumaris

Pwynt Gweithredu S6/PG8 – Gwarchodfeydd Natur Lleol

Darparu papur cryno i ddisgrifio Gwarchodfeydd Natur Lleol a Safleoedd Bywyd Gwyllt: y broses dynodi, rhesymau dros y dynodiad, a.y.b.

Ymateb y Cynghorau

1. Gwarchodfeydd Natur Lleol

1.1 Cefndir

1.1.1 Mae Gwarchodfa Natur Leol (GNL) yn ardal o harddwch naturiol ble mai'r prif nod yw cadw a mwyhau'r amgylchedd er budd bywyd gwyllt a phobl. Mae'r amgylchedd yma'n cynnwys bywyd gwyllt cynhenid (fflora a ffawna) ac arteffactau diwylliannol, sydd i gyd yn gorwedd yn y tirlun gweledol. Mae'r Gwarchodfeydd Natur Lleol (GNLI) yn cydnabod hawliau cyfreithiol a thraddodiadol pobl, yn lleol ac fel ymwelwyr, i gael mynediad ac i fwynhau'r ardaloedd hyn, gan geisio cael cydbwysedd a chyfannu'r rhain gyda chadw a mwyhau'r amgylchedd naturiol.

1.1.2 Gall GNLI gynnwys pob math o gynefinoedd, yn eu plith mae coetir rhannol naturiol, dolydd glas, rhostir, coridorau afonydd, pentiroedd arfordirol a chyn chwareli. Mae'r ardal ble mae GNLI yn gweithredu fel adnodd pwysig i fywyd gwyllt gan gyfrannu'n sylweddol at fioamrywiaeth yn y DU.

1.2 Diben GNLI

1.2.1 Caiff Gwarchodfa Natur ei diffinio yn Adran 15 o Ddeddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949, fel:

“Land managed for the purpose of:

(a) providing, under suitable conditions and control, special opportunities for the study of, and research into, matters relating to the flora and fauna of Great Britain and the physical conditions in which they live, and for the study of geological and physiographical features of special interest in the area; or

(b) Preserving flora, fauna, or geological or physiographical features of special interest in this area; or for both these purposes.”

1.2.2 Mae'r GNLI yn bwysig yng nghyd-destun Cynlluniau Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol (CGBLI). Mae llawer ohonynt yn cynnig cyfle i'r gymuned gael ei chynnwys gan eu bod yn fannau poblogaidd i hamddena a mwynhau'r amgylchedd naturiol ac yn arbennig o bwysig o safbwynt addysgol gan y cânt eu defnyddio gan ysgolion, colegau a sefydliadau addysg uwch.

1.3 Dewis GNL

Fel arfer bydd GNLI posib yn cael eu hadnabod gan aelodau o'r gymuned leol, y Cyngor Tref neu Gymuned leol gan eu dewis ar sail y meini prawf isod:

1) Diddordeb naturiol uchel yn y cyd-destun lleol (Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig SoDdGA - neu gyfatebol).

2) Diddordeb naturiol a gwerth uchel yng nghyd-destun y Sir/Gymuned i addysg ffurfiol neu ymchwil.

3) Diddordeb naturiol a gwerth uchel yng nghyd-destun y Sir/Gymuned ar gyfer mwynhau natur yn anffurfiol gan y cyhoedd.

4) Unrhyw gyfuniad o 1-3.

5) Modd ei rheoli gyda chadwraeth natur yn flaenoriaeth.

1.4 Sefydlu GNLI - Ymgynghoriad

1.4.1 Mae Deddf 1949 yn gofyn bod ymgynghori gyda CNC (Cyfoeth Naturiol Cymru) fel olynedd i Gyngor Cefn Gwlad Cymru (CCGC) ar ddwy lefel:

1) Ymgynghoriad anffurfiol a sylwadau ar y cynllun rheoli drafft.

2) Ymgynghoriad ffurfiol wedi ei ysgogi gan yr awdurdod sy'n datgan.

1.4.2 Mae'r cyrff eraill y gellid ymgynghori â hwy yn cynnwys, ond ddim wedi eu cyfyngu i, Cynghorau Tref neu Gymuned, yr Awdurdod Lleol, trigolion lleol, perchnogion tir perthnasol, yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol, RSPB, Coed Cymru, Ymddiriedolaeth Archeolegol Gwynedd, CADW ac Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gogledd Cymru.

1.5 Datganiad

1.5.1 Caiff GNLI eu datgan gan yr Awdurdod Lleol dan Ddeddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad, 1949. Ar Ynys Môn, mae'r dull a fabwysiadwyd i ddatgan GNLI yn defnyddio Deddf Llywodraeth Leol 1972, sy'n caniatáu i Awdurdodau Lleol i ddirprwyo pŵer i Gyngor Tref neu Gymuned i ddatgan GNL. Rhaid i'r awdurdod sy'n datgan gael budd cyfreithiol yn y tir er mwyn sefydlu'r GNL.

1.6 Rheoli Gwarchodfeydd Natur Lleol

1.6.1 Dylai GNLI gael eu rheoli fel bod unrhyw nodweddion o ddiddordeb arbennig yn cael eu cynnal. Caiff cynlluniau rheoli eu llunio i bob GNL sy'n disgrifio'r cynefin, nodweddion o ddiddordeb, camau rheoli ymarferol, amserlenni ac ati. Bydd pwyllgor rheoli wedyn yn cael ei sefydlu sy'n cynnwys yr awdurdod datgan (er enghraifft Menter Môn ar Ynys Môn) a pherchnogion tir sydd yn y warchodfa. Gellid cyfethol cyrff eraill ar y pwyllgor fel ymgynghorwyr rheoli. Mae gan y GNLI hefyd wardeniaid gwirfoddol - pobl leol sy'n gyffredinol yn cadw llygad ar y gwarchodfeydd. Mae rhai o'u dyletswyddau yn cynnwys gwirio cyflwr y llwybrau, pontydd ac ati, nodi materion a digwyddiadau sydd angen mynd i'r afael â hwy, ac adrodd ar weithgareddau fel cŵn yn baeddu a thipio slei bach.

2. Safleoedd Bywyd Gwyllt

2.1 Cefndir

2.1.1 Mae Safleoedd Bywyd Gwyllt yn lleoedd a ystyrir o bwysigrwydd lleol oherwydd eu gwerth bioamrywiaeth. Gellir nodi Safleoedd Bywyd Gwyllt gan feini prawf a ddatblygwyd yn lleol a dyma'r lleoedd pwysicaf i fywyd gwyllt a bioamrywiaeth y tu allan i'r safleoedd statudol megis Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SODdGA).

2.1.2 Mae gan ardal y CDLI ar y Cyd amrywiaeth gyfoethog o rywogaethau a chynefinoedd ac adlewyrchir hyn yn nifer y safleoedd a ddynodwyd am eu pwysigrwydd cenedlaethol a rhyngwladol. Mae'r ardal yn gadarnle i lawer o rywogaethau prin megis y wiwer goch, y frân goesgoch a'r ystlum pedol leiaf a cheir enghreifftiau da o sawl cynefin dan fygythiad, megis twyni tywod, corsydd a rhostir iseldir. Mae Safleoedd Bywyd Gwyllt yn aml yn cyfrannu ar gymeriad unigryw tirlun yr ardal.

2.1.3 Mae gan y Cynghorau ddyletswydd i warchod ein hadnodd bioamrywiaeth ar gyfer cenedlaethau i ddod. Mae Safleoedd Bywyd Gwyllt, ynghyd â safleoedd statudol, yn sail i adnodd bywyd gwyllt ardal. Islaw lefel isafswm, ni all bywyd gwyllt adfer i lefel gynaliadwy. Dylid rhwystro colli neu ddifrodi Safleoedd Bywyd Gwyllt a safleoedd statudol ble bo'n bosib, er mwyn datblygu amgylchedd cynaliadwy.

2.2 Amcanion Safleoedd Bywyd Gwyllt

- Gwarchod ardaloedd o werth bioamrywiaeth pwysig - Mae Safleoedd Bywyd Gwyllt yn hanfodol er mwyn caniatáu i'r system gynllunio adnabod a thrwy hynny warchod ardaloedd o werth bioamrywiaeth pwysig sydd y tu allan i rwydwaith safleoedd a ddiogelir yn statudol.

- Gwella'r adnodd bioamrywiaeth - Gellir targedu Safleoedd Bywyd Gwyllt er mwyn gwella cynefinoedd, sy'n rhan bwysig o'r Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol a Strategaethau Bioamrywiaeth Cenedlaethol.
- Sicrhau bod cysylltiadau drwy'r tirlun yn cael eu cadw - Nid yw bywyd gwyllt wedi'i gyfyngu gan ffiniau a safleoedd a ddynodwyd yn statudol, mae llawer o rywogaethau yn teithio ar draws cefn gwlad ac maent angen coridorau cynefin a cherrig camu i gysylltu â lleoedd eraill fyddai fel arall yn ardaloedd bywyd gwyllt arunig. Mae cysylltiadau yn rhoi elfen gref i Safleoedd Bywyd Gwyllt a safleoedd statudol fel ei gilydd.
- Cyfrannu at ddatblygiad cynaliadwy - Mae cael Safleoedd Bywyd Gwyllt sy'n goroesi ac yn cael eu gwarchod yn ddangosydd allweddol o ddatblygiad cynaliadwy ac mae'n cyfrannu tuag at ansawdd bywyd a lles y gymuned gan roi cyfleoedd ar gyfer ymchwil ac addysg.

2.3 Statws mewn cynllunio a'r gyfraith

- 2.3.1 Maent yn safleoedd anstatudol heb eu dynodi gan unrhyw ddeddf benodol, ond gan gyfres o bolisiau a deddfwriaeth. Rhoddodd Deddf yr Amgylchedd Naturiol a Chymunedau Gwledig (NERC) 2006 ddyletswydd ar awdurdodau lleol i warchod bioamrywiaeth drwy weithredu eu swyddogaethau. Erbyn hyn yng Nghymru, cafwyd Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 sydd wedi cymryd lle'r uchod gyda mwy o ddyletswydd ar Awdurdodau Lleol i gadw a mwyhau bioamrywiaeth.
- 2.3.2 Dywed Erthygl 10 o Gyfarwyddeb Cynefinoedd yr UE 1992: *“Member states shall endeavour, where they consider it necessary, in their land use planning and development policies, and, in particular, with a view to improving the ecological coherence of the Natura 2000 network, to encourage the management of features of the landscape which are of major importance for wild flora and fauna”*.
- 2.3.3 Cafodd hwn ei drosglwyddo i ddeddfwriaeth genedlaethol fel rheol 37, Rheoliadau Cynefinoedd 1994 sy'n gofyn am i gynlluniau datblygu gynnwys polisiau ar gyfer gwarchod coridorau bywyd gwyllt a cherrig camu. Bydd Safleoedd Bywyd Gwyllt yn gymorth i gyflawni'r swyddogaeth ecolegol yma.
- 2.3.4 Dywed paragraff 5.5.1 Polisi Cynllunio Cymru (2016) *“Rhaid ystyried bioamrywiaeth a thirwedd wrth benderfynu ar geisiadau unigol ac wrthgyfrannu at roi prosiectau penodol ar waith. Gall effaith cynnig datblygu ar fywyd gwyllt neu dirwedd unrhyw ardal fod yn ystyriaeth berthnasol. Mewn achosion o'r fath ac er mwyn sicrhau datblygu cynaliadwy mae'n bwysig cadw'r ddysgl yn wastad rhwng amcanion cadwraeth ac anghenion*

economiaidd ehangach y busnesau a'r cymunedau lleol. Lle bynnag y bydd datblygu, mae'n bwysig sicrhau y cymerir pob cam rhesymol i ddiogelu neu wella ansawdd amgylcheddol y tir. "

- 2.3.5 Dywed Polisi Cynllunio Cymru (Adran 5.3.11) "*Ni chaiff dynodiadau o'r fath gyfyngu'n ormodol ar ddatblygu derbyniol*" Cyfeiria Adran 5.5 o Nodyn Cyngor Technegol 5: Cadwraeth Natur a Chynllunio (2009) at 'safleoedd lleol'. Cydnabyddir ynddo bwysigrwydd cyfraniad Safleoedd Bywyd Gwylt i weithredu Cynlluniau Gweithredu Bioamrywiaeth a phwysigrwydd mawr rheoli nodweddion y tirlun i rywogaethau. Dywed y dylai datblygwyr, os yn bosib, osgoi niweidio Safleoedd Bywyd Gwylt. Os yw difrod yn anochel, dylid defnyddio mesurau lliniaru i leihau'r effaith.
- 2.3.6 Mae ansawdd holl gynefinoedd bywyd gwylt yn ystyriaeth berthnasol yng nghyd-destun cynllunio, i lywio'r gwaith o wneud penderfyniad a'r dewisiadau. Mae gan y mwyafrif (os nad y cwbl) o'r Safleoedd Gwylt gynefinoedd a restrwyd dan Adran 42 Deddf yr Amgylchedd Naturiol a Chymunedau Gwledig (NERC) (2006).

2.4 Meini prawf dewis

- 2.4.1 Mae paragraff 5.3.11 PCC yn nodi "*Dylai dynodiadau anstatudol, megis Ardaloedd Tirwedd Arbennig neu Safleoedd o Ddiddordeb o ran Cadwraeth Natur, gael eu seilio yn gadarn ar asesiad gwyddonol ffurfiol o werth y safle o ran cadwraeth natur, tirwedd neu ddaeareg. Gall dynodiadau anstatudol lleol ychwanegu gwerth at y broses gynllunio, yn enwedig os oes lle ynddynt i gyfranogiad gan y gymuned ac os ydynt yn adlewyrchu gwerthoedd cymunedol. Fodd bynnag, ni ddylai awdurdodau cynllunio lleol gymhwyso'r dynodiadau hyn at ardaloedd o werth sylweddol o ran cadwraeth onid oes rheswm da dros gredu nad oes modd i bolisiau cynllunio arferol eu diogelu'n briodol.*"
- 2.4.2 Mae'r Tabl isod yn amlinellu'r broses benodol sydd wedi digwydd yn Ynys Môn a Gwynedd wrth ddewis 'safleoedd bywyd gwylt'.

<p>Ynys Môn</p> <p>Argymhella canllawiau'r Llywodraeth mai dim ond safleoedd sydd â 'gwerth cadwraeth sylweddol' ddylid eu dewis i fod yn Safleoedd Bywyd Gwyllt. Bydd safleoedd yn cynnal cynefinoedd a/neu rywogaethau o ddiddordeb cadwraeth benodol, fel y rhai a restrir dan Adran 42 o Ddeddf NERC (2006) fel safleoedd o'r 'pwysigrwydd cadwraeth pennaf'. Y prif maen prawf i ddewis Safleoedd Bywyd Gwyllt ar Ynys Môn ym mhob achos yw eu <i>naturioldeb</i> cymharol. Seiliwyd hyn yn bennaf ar y Wildlife Sites Handbook, Hawkswell, S. (Gol.) (1997) meini prawf eraill i ddewis Safleoedd Bywyd Gwyllt yw <i>pa mor brin ydynt, maint ac amrywiaeth</i>, gydag ystyriaethau eraill sy'n gallu cynnwys:</p> <p><i>lleoliad yn yr uned ecolegol, cysylltiadau (yn cynnwys gyda'r safleoedd statudol) a gwerth addysgol/cymdeithasol.</i></p> <p>Yn seiliedig ar ganlyniadau arolwg, mae gan bob safle ei mynegai sy'n nodi'r cynefinoedd a rhywogaethau (oni bai nad oedd mynediad yn bosib ar gyfer yr arolwg, ac yn yr achos yma bydd naturioldeb wedi ei gadarnhau gan ffotograffau o'r awyr). Mae safleoedd sy'n bodloni un neu fwy o'r meini prawf (gweler yr uchod) wedi eu dynodi fel Safleoedd Bywyd Gwyllt <i>ymgeisio</i> ar hyn o bryd .</p> <p>Rhestrwyd tua 140 o Safleoedd Bywyd Gwyllt ar Ynys Môn. Dechreuwyd ar y gwaith yma'n wreiddiol yn yr 1980au gan Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gogledd Cymru, ac mae'r safleoedd wedi bod yn amodol i adolygiadau a newidiadau ers</p>	<p>Gwynedd</p> <p>Argymhella canllawiau'r Llywodraeth mai dim ond safleoedd sydd â 'gwerth cadwraeth sylweddol' ddylid eu dewis i fod yn Safleoedd Bywyd Gwyllt.</p> <p>Mae'r meini prawf ar gyfer dewis Safleoedd Bywyd Gwyllt yn ardal Awdurdod Cynllunio Lleol Gwynedd wedi eu gosod yn "Safleoedd Bywyd Gwyllt Gwynedd: system ar gyfer eu dewis a'u dynodi" (ar gael yn www.gwynedd.gov.uk) wedi ei gynhyrchu gan Dîm Bioamrywiaeth Gwynedd mewn ymgynghoriad gyda Chyngor Cefn Gwlad Cymru (CCGC) ac Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gogledd Cymru.</p> <p>Bwriad y meini prawf yw dewis y safleoedd hynny sy'n cynnal cynefinoedd a rhywogaethau a nodir yn Natur Gwynedd yn ogystal â'r rhai a nodwyd gan y Cynulliad dan adran 42, Deddf NERC 2006 sydd o bwysigrwydd mawr i fioamrywiaeth yng Nghymru. Yn aml, mae pwysigrwydd safle ar gyfer gwarchod bywyd gwyllt yn gysylltiedig â llawer o elfennau a rhinweddau. Bydd arfarniad safle yn edrych ar sawl un o'r ffactorau hyn er mwyn ceisio cael gwerthfawrogiad gwell o werth y safle i fioamrywiaeth. Y ffactorau allweddol hyn yw:</p> <p>Rhywogaethau, cynefinoedd, maint, prinder, amrywiaeth, cysylltiad a'r tirwedd, hyfywdra, pwysigrwydd lleol, dichonoldeb a gwerth cymdeithasol, fel a argymhellir gan y llawlyfr Safleoedd Bywyd Gwyllt (Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt 1997 a Defra 2006).</p> <p>Mewn ymarfer pen desg gwreiddiol, adnabuwyd 1,300 safle Bywyd Gwyllt ymgeisiol. Dewiswyd y rhain drwy ddefnyddio</p>
--	--

hynny, ac yn fwyaf diweddar asesiad cyflwr yn 2010 ac adolygiad ffiniau yn 2012-13 (gan ei ddiweddarau ymhellach yn 2014 a 2015), sy'n cynnwys staff y Cyngor, Cofnod ac Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gogledd Cymru.

Mae terfynau'r Safleoedd Bywyd Gwyllt a'r cyfeiriadau yn cael eu cynnal yn digidol ar ran y Cyngor ar ar wefan Cofnod: <http://safleol.lrcwales.org.uk/> (ar gael yn gyhoeddus yn dilyn cofrestru'r safle). Defnyddiwyd y cofnod digidol o ffiniau'r safleoedd Bwyd Gwyllt ar gyfer Mapiau Cyfyngiadau'r CDLI ar y Cyd.

arolwg cynefin (CCGC), awyrluniau ynghyd â chofnodion cynefinoedd a rhywogaethau o wahanol ffynonellau. Gellir cael copi o'r map sy'n nodi lleoliad y safleoedd hyn gan Ganolfan Cofnodion Biolegol Lleol <http://safleol.lrcwales.org.uk/> (ar gael yn gyhoeddus yn dilyn cofrestru'r safle).

Mae 300 o'r safleoedd ymgeisiol hyn bellach wedi eu gwerthuso a'u cofnodi oherwydd eu pwysigrwydd ar gyfer cadwraeth natur yn yr ardal. Bydd safleoedd sy'n bodloni'r meini prawf yn cael eu hystyried ar gyfer eu dynodi yn Safleoedd Bywyd Gwyllt (gweler 'Safleoedd Bywyd Gwyllt Gwynedd: System ar gyfer eu dewis a'u dynodi').

Cedwir cofrestr o Safleoedd Bywyd Gwyllt a chaiff ei chynnal gan Gyngor Gwynedd ar ffurf map digidol a chronfa ddata. Defnyddiwyd y cofnod digidol o ffiniau'r safleoedd Bwyd Gwyllt ar gyfer Mapiau Cyfyngiadau'r CDLI ar y Cyd.

Mae angen gwneud arolwg o'r safleoedd ymgeisiol sydd ar ôl ynghyd ag asesiad o'u gwerth a'u haeddiant iw dynodi yn Safle Bywyd Gwyllt. Er hynny, oherwydd y nifer fawr o safleoedd ymgeisiol, nid yw'n bosib ar hyn o bryd i gynnal arolwg a'u gwerthuso i gyd yn systematig. Bydd gwerthusiad o safle fwy na thebyg yn cael ei sbarduno gan fwriad cynllunio ar y safle ymgeisiol neu'n agos ato. Mae Mapiau Cyfyngiadau'r CDLI ar y Cyd yn dangos lleoliad y safleoedd Bywyd Gwyllt ymgeisiol.